

33.0149 – "יצירות, ביצועים, אמצאות ופטנטים"

סיווג הביטחוני של הפקודה עודכן במרץ 2019

תוקף סעיפים 1 עד 40 מה-21 בינואר 2013

הגדרות

1. בפקודה זו –

- א. "חוק זכות יוצרים" – חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007.
- ב. "הדין הישן" – חוק זכות יוצרים, 1911 ופקודת זכויות יוצרים.
- ג. "חוק זכויות מבצעים ומשדרים" – חוק זכויות מבצעים ומשדרים, התשמ"ד-1984.
- ד. "חוק הפטנטים" – חוק הפטנטים, התשכ"ז-1967.
- ה. "תקנות הפטנטים" – תקנות הפטנטים (מסירת הודעה על אמצאת פטנט על ידי עובדי מערכת הביטחון וחילים), התשכ"ט-1969.
- ו. "יצירות" – יצירה ספרותית (לרבות מאגר מידע ותוכנת מחשב), יצירה אמנותית, יצירה דרמטית, יצירה מוסיקלית וכן תקליט, כמפורט בחוק זכות יוצרים.
- ז. "זכות יוצרים" – אגד של זכויות בלעדיות לבעל זכות היוצרים, כגון הזכות להעתיק את היצירה, לפרסמה וכיו"ב, כמפורט בחוק זכות יוצרים.
- ח. "זכויות מבצע" – אגד זכויות בלעדיות לבעל זכויות המבצע, כגון הזכות לטביעה ולשיעתוק, כמפורט בחוק זכויות מבצעים ומשדרים.
- ט. "ביצוע" – ביצוע של יצירה ספרותית, אמנותית, דרמטית או מוסיקלית על ידי מבצע.
- י. "זכויות משדר" – אגד של זכויות בלעדיות למשדר, כגון הזכות לטביעה ולשיעתוק, כמפורט בחוק זכויות מבצעים ומשדרים.
- יא. "תקופת זכות היוצרים; תקופת זכויות המבצעים, תקופת זכויות המשדרים" – זכות היוצרים בכל יצירה הינה למשך תקופה כמפורט בחוק זכות יוצרים. זכויות המבצעים וזכויות המשדרים הינן למשך תקופה כמפורט בחוק זכויות מבצעים ומשדרים.
- יב. "זכות מוסרית" – זכות אישית במהותה הנובעת מהקשר המיוחד שבין היוצר ליצירתו או בין המבצע לביצוע. זכות זו כוללת את זכות האבהות של היוצר (הזכות שהיצירה או הביצוע ייקראו על שמו בהיקף ובמידה הראויים בנסיבות העניין) ואת הזכות לשלמות (הזכות למנוע שינוי ביצירה או בביצוע שיפגע בשמו או בכבודו), והכול למעט ביחס לתוכנת מחשב, כמפורט בחוק זכות יוצרים ובחוק זכויות מבצעים ומשדרים.

- יג. "שימוש" – עשיית פעולה ביצירה או בשידור, כאמור בסעיף 11 לחוק זכות יוצרים, סעיף 1 לחוק זכות יוצרים, 1911, או בסעיף 2 ו-1א4 לחוק זכויות מבצעים ומשדרים.
- יד. "שימוש הוגן" – כאמור בסעיף 19 לחוק זכות יוצרים. שימוש הוגן ביצירה מותר למטרות, כגון לימוד עצמי, מחקר ביקורת, סקירה, דיווח עיתונאי, הבאת מובאות, או הוראה ובחינה על ידי מוסד חינוך. לצורך בחינה של הוגנות השימוש ביצירה יישקלו, בין השאר, כל אלה: מטרת השימוש ואופיו; אופי היצירה שבה נעשה השימוש; היקף השימוש, מבחינה איכותית וכמותית, ביחס ליצירה בשלמותה; השפעת השימוש על ערכה של היצירה ועל השוק הפוטנציאלי שלה.
- טו. "תמלוגים" – תשלום הניתן עבור קבלת הרשות לעשות שימוש ביצירה.

כללי

2. פקודה זו מוסיפה על האמור בחוק זכות יוצרים ובחוק זכויות מבצעים ומשדרים, והיא נועדה להסדיר את זכויות היוצרים והמבצעים בצה"ל, בהיבט הבעלות, השימוש והתשלום. כמו-כן היא באה להסדיר את הליך פרסומן של יצירות מטעם יחידות צה"ל וחייליו. פקודה זו מוסיפה על האמור בחוק ובתקנות הפטנטים, והיא נועדה להסדיר את הטיפול באמצאות ובפטנטים בצה"ל.
3. על עבודות מחקר יחולו, נוסף על הקבוע בפקודה זו, בהתאמה, גם הוראות הק"א 39-01-09 – "נוהל אישור ביצוע עבודות מחקר ופרסומן" ופ"מ 21.0106 – "מסירת ידיעות צבאיות".

פרק א

זכויות יוצרים ומבצעים

בעלות

4. צה"ל ומשהב"ט הם הבעלים הראשון של זכות היוצרים ביצירה שנוצרה או שהוזמנה על ידיהם או על ידי חייל עקב שירותו ובמהלכה, אלא אם כן הוסכם אחרת.
5. א. זכויות המבצעים בביצוע שנעשה על ידי חייל תוך כדי שירותו ועקב שירותו יהיו בידי צה"ל ומשהב"ט בחמש עשרה השנה הראשונות מתוך התקופה לזכויות מבצעים.
ב. לגבי חייל מילואים יהיו הזכויות של צה"ל ומשהב"ט אם הפקת הביצוע נעשתה בידי הצבא, אולם די בכך שהביצוע נעשה תוך כדי עקב שירותו כדי שניתן יהיה לשדר ולטבוע אותו ללא צורך בהסכמת חייל המילואים.
6. על אף האמור, כלל הזכויות ביצירה או בביצוע או חלקן יהיו של היוצר או של המבצע, אם ניתנה הסכמה להעביר את הזכויות על ידי משהב"ט, ובהתקיים התנאים המצטברים האלה:

בלמ"ט

33.0149

פקודות מסכ"ל, 30 אוג' 90

א. במקרה של יצירה או ביצוע שנעשו על ידי חייל עקב שירותו ובמהלכו – קבלת אישור מפקד יחידת החייל ולאחריו אישור מראש אכ"א, שיינתן לאחר היוועצות במפצ"ר-יעח"ק. האישור יינתן באופן חריג, בהתחשב, בין היתר, בשיקולים המצטברים הבאים:

(1) מידת זיקת היצירה או הביצוע לשירותו הצבאי של החייל;

(2) מידת השימוש שנעשה במשאבי הצבא לצורך היצירה או הביצוע;

(3) האינטרס הצבאי שבהותרת הזכויות בידי משהב"ט.

על אף האמור בפ"מ 33.0115 – "עבודה פרטית והשתתפות חיילים בעסקים פרטיים", עם קבלת האישור להעברת הזכויות, יהא זכאי החייל לתמלוגים בגין השימוש ביצירה או בביצוע גם במהלך שירותו, למעט תשלום בגין שימוש צה"ל, כאמור בסעיף 13 להלן.

ב. בכל מקרה, תישאר בידי צה"ל הזכות לעשות שימוש לא מסחרי ביצירה, ללא תשלום ליוצר, בין במהלך שירותו ובין לאחריו, והדבר יעוגן בהסכם שייחתם עם היוצר.

ג. לא יינתן אישור להעברת זכויות כאמור בסעיף א' ביצירה מסווגת, ובכלל זה תוכנת מחשב, אלא אם ניתן לכך אישור אמ"ן – רמחב"ט

7. הזכות המוסרית ביצירה ו/או בביצוע היא של היוצר ו/או המבצע, אף אם זכויות היוצרים ו/או המבצעים הן של משהב"ט.

שימוש

8. שימוש בצה"ל ביצירות ובביצועים, שהזכויות בהם שייכות לצה"ל ולמשהב"ט – מותר, בכפוף להנחיות פרטניות אם ניתנו לגביהם.

9. חל איסור על שימוש בצה"ל ביצירות ובביצועים אשר הזכויות בהם אינן שייכות למשהב"ט, אלא אם התקיים אחד מהתנאים האלה:

א. שימוש הוגן או שימוש מותר אחר על פי חוק זכות יוצרים או חוק זכויות מבצעים ומשדרים.

ב. מדובר בשימוש שהוא בהתאם להרשאה כתובה של בעל הזכויות (כגון במסגרת בהסכם שנערך עימו באמצעות משהב"ט).

10. שימוש ביצירות ובביצועים יתבצע תוך הקפדה על הזכות המוסרית של היוצר או המבצע.

תשלום

11. התשלום בגין שימוש ביצירות ובביצועים, שהזכויות בהם שייכות לצה"ל ולמשהב"ט יהיה כלהלן:

א. השימוש של גורמי צבא יהיה ללא תשלום.

ב. שימוש ביצירות, לרבות יצירות של דו"ץ, גל"ץ ו'במחנה' יהיה על פי מחירוני מכירת החומרים שלהם, כפי שמעודכנים מעת לעת בתיאום עם משהב"ט.

בלמ"ט

ג. שימוש ביצירות ובביצועים שהועמדו לרשות הציבור – יהיה ללא תשלום, בכפוף לתנאי השימוש שייקבעו או יפורסמו לגביהם.

ד. שימושים אחרים – על פי התנאים שיקבע משהב"ט.

12. התשלום בגין שימוש בצה"ל ביצירות ובביצועים שהזכויות בהם אינן שייכות לצה"ל ולמשהב"ט, יהיה על פי הסכם שנערך עם בעל הזכויות באמצעות משהב"ט. אם מדובר בשימוש הוגן או בשימוש מותר אחר, יהיה השימוש בלא תשלום תמורה, על פי חוק זכות יוצרים או חוק זכויות מבצעים ומשדרים.

13. לא יועבר תשלום כלשהו לחייל בגין שימוש בצה"ל ביצירה ובביצוע שניתנה הסכמה להעברת זכויות היוצרים או המבצעים בהם משהב"ט, כאמור בסעיף 7 לעיל.

פרק ב

פרסום יצירות

14. בפרק זה "פרסום" – הבאת יצירה לרשות הציבור, לרבות בדרך של הצגה, השמעה, שידור, הכנסה למאגר ממוחשב הפתוח לציבור, וכל שימוש אחר ביצירה, והכול בין שהחייל מפרסם בעצמו ובין שהוא מפרסם באמצעות אדם אחר, בין בשמו, בין בשם אדם אחר ובין בעילום שם.

15. פרסום יצירות בתוך צה"ל, לרבות פרסום באתרי אינטראנט, יעשה על פי עקרונות השימוש ביצירות, כמפורט בפרק א' לעיל. לא יתבצע פרסום מחוץ לצה"ל, מטעם גוף צבאי או חייל, אלא כמפורט בפרק זה.

16. פרסום יצירות מחוץ לצה"ל, לרבות פרסום בתחנות הרדיו, הביטאונים ואתרי האינטרנט של צה"ל – יתבצע בהתאם להליך הזה:

א. פרסום מטעם גוף צבאי, שאיננו תחנות הרדיו הצבאיות –

(1) אישור מפקד בדרגת אל"ם לפחות, אשר יבחן את האינטרס הצבאי שבפרסום.

(2) קביעת דו"ץ אם הפרסום מחייב התייחסות גורמים צבאיים נוספים, ובמקרה הצורך קבלת עמדתם בנוגע לפרסום.

(3) כשזכויות היוצרים אינן של משהב"ט בלבד – השימוש ייעשה בהתאם להוראות סעיפים 8-10 לעיל.

(4) אישור דו"ץ, לאחר קבלת עמדת כלל הגורמים.

ב. פרסום מטעם חייל –

בלמ"ס

33.0149

פקודות מסכ"ל, 30 אוג' 90

- (1) דו"ץ יקבע אם הפרסום עוסק בנושא מדיני או צבאי. אם כן, יבחן דו"ץ אם הפרסום מחייב התייחסות גורמי צבא נוספים, ובשעת הצורך – קבלת עמדתם בנוגע לפרסום.
 - (2) האישור יינתן לפרסום בלבד. מבלי לגרוע מהאמור לעיל, אסור לחייל להתקשר עם גורם חיצוני לגבי כתיבה או פרסום יצירה, ללא אישור דו"ץ והגורם המוסמך לפי פ"מ 33.0115 – "עבודה פרטית והשתתפות חיילים בעסקים פרטיים".
 - (3) אישור דו"ץ – לאחר קבלת עמדות כלל הגורמים.
- ג. פרסום יצירה מסווגת: פרסום יצירה מסווגת, לרבות תוכנת מחשב, בין מטעם גוף צבאי ובין מטעם חייל, לא יאושר בידי דו"ץ אלא אם ניתן לכך אישור אמ"ן – רמחב"ם.
17. בהליך אישור פרסום היצירה על ידי דו"ץ מחוץ לצה"ל יישקלו, בין היתר, השיקולים האלה:
- א. האם פרסום היצירה עלול לגרום נזק לביטחון המדינה, או לאינטרסים חיוניים של המדינה או של צה"ל.
 - ב. האם יש ביצירה עניין השנוי במחלוקת פוליטית או מחלוקת מפלגתית.
 - ג. האם פרסום היצירה עלול לפגוע בשמו הטוב של צה"ל, בשמו הטוב של חייל או בפרטיותו.
 - ד. האם פרסום היצירה עלול לגרום לפגיעה במשמעת הצבא או בפעולתו התקינה.
 - ה. האם יש ביצירה משום ביקורת על צה"ל או גוף ממלכתי אחר.
 - ו. זהות בעל הזכויות ביצירה.
 - ז. במקרה של פרסום מטעם חייל – האם יש זיקה בין היצירה לשירותו של החייל והאם השתמש לצורך היצירה במשאבים של צה"ל.
 - ח. במקרה של פרסום מאמר בכתב עת מקצועי או בספרות מקצועית או פרסום אחר של עבודה אקדמית – יישקלו החופש האקדמי, הצורך בעידוד ההתפתחות המקצועית-מחקרית בצה"ל ובקרב משרתיו והאינטרס הצבאי הכולל בקיום פרסומים מקצועיים בתחום.

אישור מלא או חלקי ואישור סוג

18. האישור לפרסום את היצירה מחוץ לצה"ל עשוי להינתן באופן מלא או באופן חלקי (כגון פרסום לצורך אקדמי בלבד), לרבות בכפוף לעריכת שינויים ביצירה. דו"ץ, לאחר היוועצות ב מפצ"ר-יעח"ק, יהיה רשאי לתת אישור כללי לפרסום (כגון עבור סוגי יצירות או עבור יחידות צבאיות מסוימות). דו"ץ יפרסם בנהלים את רשימת הגופים ואת היצירות שלהם ניתן אישור כללי לפרסום.
19. במקרה של מחלוקת בין גורמי צה"ל השונים תובא הבקשה לפרסום להכרעת סגן הרמטכ"ל.
20. פרסום בנושא צבאי ייעשה בהתאם למדיניות ולהנחיות אמ"ן-מחב"ם ועל פי פ"מ 21.0106: "מסירת ידיעות צבאיות לבלתי מוסמכים – אנשי צבא או אזרחים". פרסומים בנושאים שקבע בצו הצנזור הצבאי הראשי מכוח תקנה 86 לתקנות ההגנה (שעת חירום) 1945 – ייעשו בהתאם למדיניותו ולהנחייתו.

בלמ"ס

21. כמו כן, פרסום של חייל מחוץ לצה"ל, לרבות חייל שהשתחרר הכולל ידיעות שהגיעו אליו במסגרת שירותו הצבאי, יתפרסם לאחר שאישר הגורם המוסמך לעניין סעיף 117(ד)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, כי מסירת הידיעה במסגרת הפרסום לא תפגע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה.

פרק ג

אמצאות ופטנטים

22. אמצאה שהמציא חייל, עקב שירותו, עשויה להיות בעלת חשיבות רבה לביטחון המדינה, בהיותה תורמת לקידום הידע והאמצעים שבידי המדינה, או ליעול ולחיסכון בשימוש בהם; על כן מעודד צה"ל כל יוזמה בכיוון זה.

23. אמצאה, שאליה הגיע החייל עקב שירותו ובתקופת שירותו, היא קניין המדינה.

24. בהתאם לחוק ולתקנות הפטנטים, חייל שהמציא אמצאה בתקופת שירותו, או שתוך שנה לאחר שחרורו המציא אמצאה בתחום תפקיד שמילא בצבא או בתחום פעילותה של היחידה בה שירת, יודיע על האמצאה ליו"ר ועדת האמצאות במשרד הביטחון באמצעות מפקד היחידה בה הוא משרת או שירת, בהתאם לעניין.

25. בהודעה שיגיש החייל ייכללו הפרטים המפורטים להלן:

א. תיאור האמצאה לכל פרטיה בצירוף שרטוטים, חישובים, דגמים, צילומים וכיוצא באלה, וכל מסמך אחר הדרוש בכדי לעמוד על פרטי האמצאה ועל אפשרויות השימוש בה.

ב. תיאור מלא של הנסיבות, בהן הגיע החייל לאמצאה, העתק היומן, או כל רישום או תרשומת אחרים, שבהם נרשמה האמצאה לראשונה, רשימת מקורות, בהם נעזר החייל בקשר עם המצאתו, ושמות החיילים והאנשים האחרים, שסייעו לו להגיע לאמצאה, הן במחקר, הן בעצה והן בכל דרך אחרת.

26. מפקד יחידה, שקיבל מחייל הודעה על אמצאה, כאמור בסעיף 25 לעיל, יעבירה מייד, עם כל החומר המצורף אליה, בדואר רשום, למשרד הביטחון-מפא"ת, הקריה ת"א - עבור יו"ר ועדת האמצאות.

27. להודעה על האמצאה יצרף מפקד היחידה את הערותיו והמלצותיו.

28. מפקד יחידה, שקיבל מחייל הודעה על אמצאה, כאמור בסעיף 25 לעיל, חייב לשמור את ההודעה וכל פרט מפרטיה בסוד, ולא להעבירה לאחר, אלא בהתאם לסעיף 25 לעיל או לסעיף 32 להלן.

29. חייל הטוען לאמצאה (להלן: "הממציא") לא יגלה את דבר האמצאה או כל פרט מפרטיה, פרט למסירת הודעה למפקד יחידתו, בהתאם לסעיף 25 לעיל, ולא יתיר לאחר לגלותה, אלא אם קיבל לכך היתר בכתב מיו"ר ועדת האמצאות.

30. הממציא לא יבקש לרשום פטנט או הגנה אחרת, על האמצאה, בין בישראל ובין מחוצה לה, ולא יתיר לאחר לבקש לרשום פטנט או הגנה אחרת כאמור, אלא אם קיבל לכך היתר מיו"ר ועדת האמצאות.

בלמ"ט

33.0149

פקודות מטכ"ל, 30 אוג' 90

31. יו"ר ועדת האמצאות ירכז את חוות הדעת של גורמי מטכ"ל והיחידות המקצועיות, הנוגעות לנושא שבן קשורה האמצאה או העשויות להיות נוגעות לו, ולשם כך יהיה רשאי לדרוש מכל גורם צבאי פרטים בהקשר לאמצאה.
32. את סוג הביטחון של האמצאות ושל החומר הקשור אל אמצאה הקשורה לצבא תקבע אמ"ן-מחב"ם. סוג הביטחון של אמצאה ושל החומר הקשור אל האמצאה הקשור הן לצבא והן למערכת הביטחון האזרחית ייקבע על ידי אמ"ן-מחב"ם בתיאום עם מלמ"ב. פרטי סוג הביטחון, שנקבעו כאמור, יועברו על ידי המלמ"ב, ליו"ר ועדת האמצאות ולממציאו.
33. המלמ"ב יקבע את סוג הביטחון של אמצאות הקשורות למערכת הביטחון האזרחית, ואינן קשורות לצה"ל.
34. הטיפול באמצאות מסווגות יהיה בידי יו"ר ועדת האמצאות, בהתאם להוראות החוק ולנוהלי משרד הביטחון החלות על העניין.
35. אמצאות בלתי-מסווגות תועברנה על ידי יו"ר ועדת האמצאות לטיפולו של רשם הפטנטים במשרד המשפטים, אשר יפעל לגביהן בהתאם להוראות המחייבות אותן.
36. החליט הגורם המוסמך לכך להגיש בשם המדינה או רשות מרשויותיה, בקשת פטנט על האמצאה, חייב הממציא למלא אחר כל הוראה שתניתן לו בקשר להגשתה של בקשת הפטנט, כאמור, או בקשר לטיפול בה, וכן חייב הוא לחתום על כל מסמך, עליו תידרש חתימתו, למטרה זו.
37. נרשם פטנט על האמצאה או לא נרשם פטנט, אף על-פי שעברה שנה מיום שהועברה הודעת החייל על האמצאה, כאמור בסעיפים 23 עד 28 לעיל, ולא נמסרה לחייל הודעה, כי אין למדינה עניין באמצאה, כאמור בסעיף 38 להלן, רשאי החייל לבקש, באמצעות מפקד יחידתו, כי יו"ר ועדת האמצאות יחליט בדבר מתן פרס בגין האמצאה, בהתאם להוראות התקשי"ר, החלות בנסיבות דומות על עובד המדינה.
38. החליטה ועדת האמצאות במשרד הביטחון או החליט רשם הפטנטים במשרד המשפטים, כי אין למדינה עניין באמצאה, תימסר על כך הודעה לממציא באמצעות מפקד יחידתו.
39. על אף ההחלטה, כי אין למדינה עניין באמצאה, רשאית ועדת האמצאות או רשאי רשם הפטנטים במשרד המשפטים, לקבוע תנאים לגבי שימוש באמצאה על ידי הממציא (כגון: תנאי, כי אף אם ישיג הממציא רישום פטנט על האמצאה, תהיה המדינה רשאית לנצלה, בלי לשלם לו תמלוגים).
- קבע רשם הפטנטים במשרד המשפטים בהחלטתו תנאים כאמור, יוכללו תנאים אלה בהודעה, שתימסר לממציא, בהתאם לסעיף 38 לעיל, והם יחייבו אותו, מכוח פקודה זו.
40. בהתאם לסעיף 94 לחוק, מוסמך שר הביטחון, אם ראה צורך בכך, לשם הגנת המדינה, לרבות השמירה על סודותיה הביטחוניים, ולאחר התייעצות עם שר המשפטים, להורות בצו לרשם הפטנטים להימנע מעשיית פעולה שבסמכותו, בעניין בקשה לפטנט, או לדחות את עשייתה. כן רשאי שר הביטחון, בנסיבות אלה, לאסור או להגביל פרסום, או מסירת ידיעות על בקשה פלונית או בקשר למידע הכלול בה.
41. סמכות זו של שר הביטחון חלה על כל מבקש פטנט, לרבות ממציא, כאמור בפקודה זו, אף אם אינו עוד בשירות.

בלמ"ט

42. נמסרה לממציא הודעה, כי אין למדינה עניין באמצאה, כאמור בסעיף 38 לעיל, לא יחולו עוד על הממציא הוראות פקודה זו, פרט להוראות הסעיפים 39 או 40 לעיל וסעיף 43 להלן.

43. על אף האמור בסעיף 42 לעיל, אם נקבע לאמצאה, בהתאם לסעיפים 32 או 33 לעיל, בהתאם לעניין, סוג ביטחון העולה על "בלמ"ס", אין הממציא רשאי לנקוט פעולה כלשהי לגבי האמצאה או לעשות בה כל שימוש שהוא, ללא אישור מראש, בכתב, מאמ"ן-מחב"ם או מהמלמ"ב, בהתאם לעניין.